

ԽՄԲԱՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՄԵԼ

«Երանի բր ունիցի զաւակ ի Սիոն»

Քանի մը հազար տարիներու կեանք ռւնեցալ այս նախադատութիւնը՝ ուրախ ենք կարենալ գործածելու մանաւանդ մեր օրերուն, ուր յիշատակ ուս նենալը զժուարացած կը թուի մեր ժողովրդի հոգիին մէջ աշխատող դարավերջիկ զանազան ազդակներու պատճառառաւ և Միկնոյն ժամանակ ուրախ ենք որ մեր սփիւռքը իր մէկ լաւագոյն մասով հաւատարիմ կը մնայ այս ժողովուրդի հոգեկան մեծ բխումներուն, որոնք մանաւանդ կանխող դարուն մեր իմացական և հոգեկան անդաստանները յարգարեցին։ Թարձրագոյն կրթութեան դպրոցներու ցանցը՝ Դէորգեան, Ներսէսեան, Լազարեան, Վանագարեան, յիշելու հաւաք զիւաւորները միայն, արդիւնքներ են հոգեկան այդ բխումն, բոլորն ալ բարձր մտածող անհատներու ծնունդ, որոնք կը հաւասային թէ լաւ պատրաստուած սերունդ մը խմորն էր իր ժողովուրդի ապազային։

Մեր Խմբազրականը նիւթ ունի նոյնքան շքեզ և արդիւնաւէտ ուրիշ իրազործում մը, Ս. Աթոռոյ Կիւլպէնիկեան Մատենադարանի կառոյցը։ Սրբոց Յակոբեանց Աթոռը գարերու ընթացքին, անպատմելի ճիկերու զինով և զոհութեամբ յաջողած է անկորուսա պահել բարեկրօն նուիրատուններու արզադիր ընծանները, անոնց յիշատակը յարզելով մասնաւոր պատարագներս և արդիւնքը հանդիսաւորելով, յանուն ազգին, իբր դոյզն երախտազիւութիւն հանդէպ անոնց՝ որոնք նուիրատունները կը մնան այս դարաւոր Աթոռին։ Այս քաղցը զգացումներու մէջէն է որ կ'ընենք այս անդրագարձը, յայտնելու համար մեր երախտազիւութիւնը անզամ մը ևս Կիւլպէնիկեան Մատենադարանը կարելի ընող Ս. Աթոռոյս պատուական բարերարին ու բարեկամին Վ.Ս.Լ.Ռ.Ս Կիւլպէնիկեանի։ Պիաֆ չուկէինք անշուշաշ վիրաւորել հանրածանօթ, ազնուական իր համեստութիւնը, եթէ Ս. Աթոռոյ Միաբանութիւնը իբ Ամեն։ Գահակալէն սկսեալ մինչև վերջին անդամը, չունենար նորին վսեմութեան նկատմամբ ամէն օր աւելցող սիրտ և սեռն այն զգացումը՝ որ այս Միաբանութեան երբեք չէ պակսած հանդէպ իր բարերարներուն, այսինքն ազգին մեծ բարեկամներուն։

Կանխենք հոս լսելու թէ Կիւլպէնիկեան անունը, այս Հաստատութենէն և ազգէն առնասարակ, իր հարստութեան համար չէ որ սիրուած է։ Այդ անունը ազնուական աւանդութեան մը մարմնացումն է, փառք մը որուն համար հայ ժողովուրդը կընայ հպարտանալ, Այդ պատուակմն տոնմին ներկայացուցիչներէն շատեր հայուն ընդունակութիւններուն և ձեռնաստութիւններուն կենդանի և իրական փրոփականը ըրած են աշխարհի մեծերու նայուածքներուն։

ռովհեւ. Նոյուռածքներ՝ որոնք կանգ առնել զիտեն միայն ցցուն քարձունքներու վրայ, կիւլպէնկեանք իրենց ետպամով և զործով ազնուական, իրենց սերու յարտմասվը Աղջին և Եկեղեցիին՝ օրինուկիլի, առաջին օրէն, ինչպէս առևտրա-կան այսպէս այ ազգային կեանքին մէջ, ժաւալուն և ոծուն համբաւի տիրա-ցնաւ է. Պոլսոյ մէջ ՍՍ.Ա.Ք. Եթ Ելլովնէն հարսազոտները իրենց պարկեցա դործունէութեամբ, իրենց բարեպաշտութեամբ և ազգային կարիքները դիմու-ւորելու իրենց ազնիւ կերպերուն մէջ, ամէնուն ոիրոյն և պատկառանքին առ ուրիշյա էին, ապահովելով տիրոյիսի վարկ մը, որ անոպառ զտնմն է բարոյա-կան հարսազութեամ:

Կիւլպէնկեան Տան ձերներէց և տոհմասէր ողիին բացառիկ մէկ յայտ-նութիւնն է Մարգիս կիւլպէնկեանի հարտզատը՝ աղնուամիծար ՏԻ.Ա.Ք.Ա.Ա.Խ.Ց. Կիել.Պ.Ն.Կ.Ա.Ա.Ն.Բ.Ռ., որ միջազգային համբաւ մըն է այլու, և ազգային քարերոր մը՝ որ զիտէ դիմուամբել իր ժաղովուրդին պէտքերը կիրթ ու ազնուական զա-ցուններու և դատումի մը մէջէն Մէնք պիտի չուզէինք բարեսիրական և ազգային մարգերէ գուրս այդ անունով խորհրդանշուած դործունէութիւնը, չըսկելու հա-մար հանճարը, Նկատի առնել գուտ բարոյական այս հասկացողութեանց շարքին, թէն գործ սնութեան ճամբար իսկ այդ անունը կը կապուի մեծ իրազորդազնե-րու փազանդին և Բարձր մատաւրական, որ վարժուած է մտածելու իր ժողո-վուրդի միայուն աւ բարձրագոյն կտրիքներու հաշոյն, չէ մտածած երբեք ի ինդիր անուան կամ համբաւի, վասնդի փառասիրութիւնը անծանօթ է իր հոգին և իր Նկարագրին ամէնէն ցայտուն զիծը իմաստութիւնն է, կամ, այս բառին աւելի զործնական առաւմով՝ ոչընտութիւնը: Իր բարերարելու կերպն մէջ քարիքի բովանդակ իմաստասիրութիւն մը կայ, զոր շտո քիչերուն ժանօթ է: Ազիւ զարծ է անշուշտ խոճալ ազգատի մը՝ կամ արգահատի աղէտի մը վրայ, բայց աւելի ազնուական է դիմաւորել զիտնալ ազգին հոգեկան ու մտաւոր կեանքը մշտնչենաւարող Աեանութիւնը: Համուկ հեղութիւնն, համուկ կորով ու շարժում է ան, Ս. Աթոռոյց և ազդին պատուական բարերարը, իր միտքը ան-ա գաղքաւմ հետապնդումի մը վազքին մէջ է միշտ կարծես: Իսկ իր հոգին վե-րապահ արտաքինի մը ներբեկ համակ քաղցրութիւնն է, աղնուական և խորապէս հեղ սրտի վենութեամբ, որ կնիքն է իր Նկարուցին:

Կիւլպէնկեաններ զալ ժամանակներէ ի վեր կապուած են Ս. Աթոռիս իրենց թանկադին յշշատակներով և նսկ մեր օրերուն երջանսկայշատակ ՊԱ.Տ.- ԲԻ. ՎԻ. Պ.Ն.Կ.Ա.Ա.Ն.Բ.Ռ. իր Ընծայաւանը՝ և ՏԻ.Ա.Ք.Ա.Ա.Խ.Ց. Կիել.Պ.Ն.Կ.Ա.Ա.Ն.Բ.Ռ. իր Մատենակարանը նոր և փառաւուր յիշատակարաններ կոնուեցին ազգային այս օրնեալ ժամանդութեամբ մէջ:

Հայր, ինչպէս անցեալի, նոյնապէս նաև մեր սրերու մէջ, պարծանքով միայն կը լիշէ իր մեծ արաւետառազէտներու և զինուարուական հանճարներու կար-գին իր մեծ նուիրտուաններուն Այս ժողովուրդի զոյութեան ազնիւ դրամազուխը, ինչ զելեցիկ բառ, զոյաւորուած է այն ատեն միայն, երբ դրամն ու զլուխը, այսինքն նվաթականն ու բարոյականը իրարու են եկած, ստեղծելու համար մեր պատմութեան և կեանքին հրաշք զելեցկութիւնները: Այս ժողովուրդը շատ բան կը պարտի բախտէն նպաստառած փոքրակներուն, իր մաքի և հոգիի մեծ մեկնատաններուն: Այդ կարգի իշխանական նուիրաբերութիւն մըն է երու-

սաղէմի Ս. Յակորեանց Կիւլպէնկեան Մատենադարանը, շինուած ի յիշատակ երջանիկ ծնողներու, որ իր մէջ տաղաւարելու ահմանուած է կրօնքի, կրթութեան և գրականութեան, եռակի սրբութեամբ նուիրագործուած գանձերը :

Կիւլպէնկեան Մատենադարանին մէջ առաջին օրէն համաձաւուեցան զիրքերու երեք հաւաքումներ, զանքի հին գրադարանինը, Միաբանութեան անհատական գրադարաններէն և Հոգելոյս Դուրեկան Սրբազնի գրադարանը, որ թէ իր որակ և թէ իր քանակ, ամէնչն ընտիր և հիմնական մասը կազմեց : Այս առաջին հաւաքումնին վրայ եկան աւելնարու տասնեօթ տարիներէ ի վեր բազմաթիւ նուիրատուութիւններ, բարերարին յատկացուցած պիւտաճէով գոնուածներ, և Թորգոմ Պատրիարքի մատենադարանը, որ շատ կարևոր յաւելում մըն է իր եւրոպական և հայկական ընտիր զործերու հաւաքածոյով :

Կիւլպէնկեան Մատենադարանը տակաւին չէ իրազործած իր նպատակը՝ հակառակ սփիւռքի ամէնչն կարես գրադարաններէն մին ըլլալուն : Ան համեստ չափով մը միայն կրցաւ անցնող տարիներու ընթացքին հայ մտքի մրժանաւոր աշխատաւորներուն բանալ իր սապնչականութիւնը : Աշխարհաւեր պատերազմը և կարգ մը ներքին արգելիչ պատճառներ, թոյց չտուուն որ հայ երուսալէմի մէջ կարելի ըլլար տիրաբար մշակել հայ պատմութիւնը, հայ բանասիրութիւնը, հայ գրականութիւնը, հայ իմաստութիւնը, կարծ՝ հայ արուեստը իր բոլոր կերպարաններուվ, որպէսզի իրականանար հայ երուսալէմի յրացքը իր բոլոր կողմերուն մէջ : Այս է Կիւլպէնկեան Մատենադարանի նպատակը և բարերարին միակ փափաքը : Հակառակ այս բոլորին սակայն Միաբանութիւնը չէ զլացած իր կարելին, օժտելու Մատենադարանը արդիական իր բոլոր բարիքներով և Մատենադարանին հայագիտական բաժնին ցուցակը զիտական նոր գրութեամբ դառ սաւորուեցաւ, իսկ եւրոպական բաժնի ցուցակը աւարտած է արդէն տարիներ առաջ :

Իր գերջացնենք այս տողերը խորունկ համոզումն մէջ թէ՝ պայմաններու բարեկաւման զուգընթաց, Ս. Յակորեանց Կիւլպէնկեան Մատենադարանին պականական զիտերը լրացուին, որպէսզի շնչքը դառնայ ճշմարիտ ամբարտակ մը հայ մշակութային կարելի ձեռնարկներու : Բարերարը այս ուղղութեամբ չէ դադրած իր քաղցր հետաքրքրութիւնը և կամքը յայտարարել է մեզի :

Ս. Քաղաքին մէջ բազմաթիւ են Ս. Գրական ազգային, մասնագիտական Մատենադարաններ : Կիւլպէնկեան Մատենադարանը անոնց մէջ կը մասնաւորի հայեցի շատ յստակ իր նկարագիրովը, բոլոր այս պատեհութիւնները արդիւնաւորելու համար բարերարին կամքին և զոհողութեան կը յուսանք թէ կ'աւելնան ուրիշ ալ յարմարութիւններ : Խնչպէս որ Ս. Յակորը ազգին՝ բարեպաշտական զզացութեար ներկայացնող նուիրանքները զիտական կորուստէ փրկել, նմանապէս ան ի վիճակի է ազգին իմացական պատկերը եղող զործերը պատապարելու :

Յարգանք Ս. Յակորեանց Կիւլպէնկեան Մատենադարանի հիմնադրին և զիրն ու զիրքը արժեւորել զիտական մեծ հոգիներուն :

ԽՄԲ.